

7. 5. 2007

ID: 47800

Snížení výše smluvní pokuty

Při úvaze o rozsahu snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty je nutno vycházet pouze z kritérií určených ustanovením § 301 obch. zák.; žádná další kriteria nemohou být zohledněna.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 1105/2003, ze dne 14.12.2006)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce M. R., zastoupeného advokátem, proti žalované P. C. s. r. o., zastoupené advokátem, o zaplacení částky 90.000,- Kč, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 19 Cm 488/97, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. července 2003, č. j. 8 Cmo 532/2001-90, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. července 2003, č. j. 8 Cmo 532/2001-90, se v měnícím zamítavém výroku ohledně částky 71.504,- Kč a ve výroku o nákladech řízení zrušuje a věc se v tomto rozsahu tomuto soudu vrací k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 7. srpna 2001, č. j. 19 Cm 488/97-61, zastavil řízení o zaplacení částky 8.336,80 Kč (výrok I.), zavázal žalovanou zaplatit žalobci 81.663,20 Kč (výrok II.) a na nákladech řízení částku 26.593,- Kč (výrok III.) a rozhodl o vrácení soudního poplatku ve výši 332,- Kč žalobci (výrok IV.)

Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že mezi účastníky byla uzavřena dne 23. července 1996 smlouva o dílo podle ustanovení § 536 a násl. obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), v níž se žalobce jako zhotovitel zavázal k provedení díla vymezeného v článku II. odstavci I smlouvy. Žalobce neprovedl dílo v celém rozsahu, když realizoval pouze jeho část odpovídající 60 % dohodnutého předmětu smluvního plnění. Protože k písemné dohodě o omezení rozsahu díla v rozporu s článkem XVI. smlouvy nedošlo, shledal ústně provedenou změnu smlouvy podle § 272 odst. 2 obch. zák. neplatnou. Povinnost zaplatit cenu díla byla ve smlouvě dohodnuta na základě faktur vystavených podle měsíčního soupisu provedených prací, faktury byly splatné ve lhůtě 21 dnů od jejich převzetí objednatelům a pro případ prodlení se zaplacením byla dohodnuta smluvní pokuta ve výši 2.000,- Kč za každý den prodlení. Za prodlení 45 dnů s úhradou částky ve výši 142.717,- Kč vyúčtované fakturou č. 9626 žalobce vyúčtoval žalované smluvní pokutu 90.000,- Kč, z níž žalovaná po zahájení řízení zaplatila 8.336,80 Kč s argumentací, že ve zbytku započítala proti pohledávce žalobce na zaplacení smluvní pokuty svou pohledávku vzniklou úhradou nákladů na odstranění vad díla, které žalobce přes výzvu neodstranil. Podle přesvědčení soudu prvního stupně žalovaná ale nemohla provést zápočet své pohledávky proti pohledávce žalobce, neboť nepostupovala při uplatnění práv z odpovědnosti za vady díla způsobem předvídaným v ustanoveních § 436 až 441 obch. zák.; uplatnila-li žalovaná nárok na odstranění vad díla a vady odstraněny nebyly, měla právo odstoupit od smlouvy. Neučinila-li tak, nemůže se podle ustanovení § 440 odst. 2 obch. zák. domáhat úhrady částky vynaložené na odstranění vad z jiného právního důvodu. Máje za to, že smlouva o dílo je v části upravující zajištění závazků obou smluvních stran smluvními pokutami vyvážená a že sjednaná smluvní pokuta není nepřiměřeně vysoká, soud prvního stupně uzavřel, že žalobce má právo na zaplacení dohodnuté smluvní pokuty ve výši žalované částky.

K odvolání žalované Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 8. července 2003, č. j. 8 Cmo 532/2001-90, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, změnil tak, že žalobu na zaplacení částky 71.504,- Kč zamítl, ohledně zbývajících částky 10.159,20 Kč rozsudek potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně v závěru, že žalobci vzniklo právo na zaplacení smluvní pokuty za prodlení s úhradou ceny díla; na rozdíl od soudu prvního stupně však dospěl k závěru, že výše smluvní pokuty představující 63 % nedoplatku fakturované ceny díla je nepřiměřená a to i po zvážení obou kritérií stanovených zákonem k posouzení výše smluvní pokuty a její moderace. Tvrdil-li žalobce, že opožděné plnění povinností žalované jej mohlo přivést do ekonomických potíží, nelze z tohoto tvrzení dovodit „zcela zásadní význam zajištěné povinnosti a její zásadní hodnotu pro žalobce“. Kritéria pro úvahu o moderaci výše smluvní pokuty upravená v § 301 obch. zák. nevyklučují aplikaci základních zásad, na nichž spočívá obchodní zákoník, mezi něž patří i zásada rovnosti smluvních

stran. Odvolací soud dospěl k závěru, že limit smluvní pokuty zajišťující závazek žalobce předat dílo včas, dohodnutý ve smlouvě, byl sjednán na 8 % ceny zakázky, kdežto maximální výše smluvní pokuty zajišťující závazek žalované zaplatit cenu díla dohodnuta nebyla. Netvrdil-li žalobce žádné konkrétní skutečnosti pro posouzení hodnoty a významu závazku žalované uhradit cenu díla, pak s ohledem na zásadu rovnosti smluvních stran je přiměřená smluvní pokuta ve výši 2.000,- Kč za každý den prodlení rovnající se 8 % z celkové ceny díla, avšak bez ohledu na počet dnů prodlení. Odvolací soud uzavřel, že podle tohoto kritéria má žalobce právo na smluvní pokutu ve výši 18.496,- Kč, z níž žalovaná již zaplatila 8.336,80 Kč.

Proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn a žaloba do částky 71.504,- Kč zamítnuta, podal žalobce dovolání, odkazuje co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř., jejichž prostřednictvím namítá, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [odstavec 2 písm. b)] a vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování [odstavec 3].

Dovolatel zdůrazňuje, že odvolací soud zásadu rovnosti smluvních stran ve vztahu k využití moderačního práva odvozoval ze zjištění, že žalovaná měla právo na smluvní pokutu omezenou do výše 8 % z celkové ceny díla, aniž by vzal v úvahu, že další sankce ve formě smluvní pokuty ve prospěch žalované, a to za prodlení s odstraněním vad díla, byla sjednána bez jakéhokoliv omezení. Závěr odvolacího soudu o rovnosti smluvních stran při moderaci smluvní pokuty do výše 8 % z celkové ceny díla je tak nesprávný.

Odvolacímu soudu rovněž vytýká, že nepřihlédl k hospodářským podmínkám a podnikatelským vztahům v roce 1996, kdy každé zpoždění s platbou mohlo výrazně ohrozit drobného podnikatele, a běžnou sankcí byla smluvní pokuta ve výši 0,5 % z dlužné částky za každý den prodlení. Pouze relativně vysoká smluvní pokuta byla přiměřeným nástrojem k zajištění platební morálky dlužníků. Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil.

Žalovaná navrhlá zamítnutí dovolání, když dovolací námítky vznesené žalobcem nemohou obstát.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Nejvyšší soud se věcí nejprve zabýval v rovině jejího právního posouzení, kterou dovolatel otevřel dovolacímu přezkumu kritikou úvah odvolacího soudu na téma moderace smluvní pokuty.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. V mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy dovolací soud zkoumá, zda právní posouzení věci obстоjí na základě v řízení učiněných skutkových závěrů (bez zřetele k tomu, že tyto skutkové závěry jsou - jako v tomto případě - rovněž zpochybněny prostřednictvím dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř.).

Podle § 301 obch. zák. nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, a to až do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí porušením smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody vzniklé později je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty podle § 373 a násl. obch. zák.

Odvolací soud především pochybil, jestliže zásadu smluvní volnosti stran podřídil zásadě rovnosti smluvních stran, jejímž projevem by měla být i vyváženost smlouvy, pokud jde o práva a povinnosti stran. Při úvaze o rozsahu snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty je pak nutno vycházet pouze z kritérií určených ustanovením § 301 obch. zák.; žádná další kriteria (tedy ani požadavek „vyváženosti smlouvy“) nemohou být zohledněna. Je věcí smluvních stran, zda považují za nutné zajistit splnění svých závazků smluvní pokutou, jakož i věci vzájemné dohody, o které závazky půjde a jak vysoká bude smluvní pokuta. Závazky pro některé smluvní strany nevýznamné mohou být jinými smluvními partnery považovány za natolik důležité, že se dohodnou na jejich zajištění smluvní pokutou a stejným způsobem může být různými subjekty posuzována i různá výše smluvní pokuty. Hledisko „vyváženosti smlouvy“ však v popsaném ohledu nemá oporu v zákoně a nemůže být ani důvodem pro snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty. K tomu, co je významné pro rozsah snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty, Nejvyšší soud odkazuje např. na důvody uvedené v jeho rozsudku ze dne 16. prosince 2003, sp. zn. 32 Odo 631/2002.

Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem je z pohledu dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

nesprávné, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení) a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

V situaci, kdy právní posouzení věci neobstálo ani na základě skutkového stavu zjištěného odvolacím soudem, pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné zabývat se tím, zda je dán i dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)